शोरुत्पद्यते पयोऽपि पशोरुत्पद्यते अतः पशुद्रव्ये प्रतीते सांनाय्यं बुद्धावागच्छति अतः पशुद्रव्यं सांनाय्यधर्माणां प्रापकम् अग्नीषोमदेवता तु अग्नीषोमीयपुरोडाशस्य · अतः करणादेव अयमपि द्रव्यदेवताविरोध एव भवति · अतः साधूक्तम् तदुक्तमिति न च पुनरुक्तम् · तत्र हि वैष्णावादौ साक्षात्प्राकृतमेव पुरोडाशादिद्रव्यं धर्माणां प्रापकम् इह तु [1] प्राकृतसांनाय्यद्रव्यसदृशं पशुद्रव्यमिति · व्यवधानात्पुनः सूत्रारम्भः [2] ।

प्रायश्चित्तश्रुतेश्च ॥ १५ ॥ पशूखा चेत्स्रवेत्सांनाय्योखा वा तामभिमन्त्रयेतेति (२५.३.१४) प्रायश्चित्तश्रुतेः · अस्यां हि श्रुतौ पशावुखा दृश्यते सा च तदैवोपपद्यते यदि पशौ सांनाय्यधर्मा भवन्ति नान्यथा [3] । सांनाय्यं द्विविधम् दधि च पयश्च · तत्र संघातसामान्यात्पशौ दध्नो धर्मप्राप्तौ आह ·

पयसः कालानन्तर्यधर्मानुग्रहेभ्यः ॥ १६ ॥ पशौ पयस एव धर्माः न दध्नः । कुतः कालाᵒ भ्यः । कालात् कालसामान्यं हि श्रूयते तस्माद्यदा योषा रेतो धत्तेऽथ पयो धत्तऽइति तत्र गर्भधारणं पयोधारणं चैककालमुच्यते · तथा यदा पशुर्जायतेऽथ पयो जायतऽइति · अथवा पशुः सद्यस्कालो य इद्येत्यादिवाक्यात् पयोऽपि सद्यस्कालम् न दधिवद्द्व्यहनिष्पाद्यम् । आनन्तर्यात् पशुरपि गोरजादेर्वा पशोः साक्षादुत्पद्यते पयश्च · दधि तु पयस उत्पद्यते न साक्षात्पशोः · अतः पशोः पयोऽनन्तरम् दधि तु पयसा व्यवहितम् · तेनानन्तर्यात्पशौ पयोविध्यन्त एव भवति । धर्मानुग्रहाच्च पयोधर्मत्वे सति पशुपात्राणां वपाश्रपणीशूलोखानामासादनप्रोक्षणादीनां प्राकृतानां धर्माणामनुग्रहः कृतो भवति न दधिधर्मत्वे · ततश्च वपाᵒ खानामासादनप्रोक्षणे द्यौः स्य पृथिवी स्य इत्यूहितेन मन्त्रेण वपाश्रपण्योरादानम् विरोधादर्थलोपाच्चा-

---

१) हि२. २) सांनाय्यधर्माणां पशुद्रव्यं पर्यपस्थापकम् देवता पौरोडाशिकानाम् अतो द्रव्यदेवताविरोध एवायम् · ननु तेनैव गतार्थत्वादवाच्यमेतत् न तत्राव्यवहितं द्रव्यम् इह पशुद्रव्येण व्यवधानादारम्भः Karka. ३) ननु विपरीतमेतल्लिङ्गम् सांनाय्यविध्यन्ते हि सति तदुखास्रुत्यभिमन्त्रणं पशूखायां प्राप्नोत्येव विधाने तु सुतरामप्राप्तिर्गम्यते · सत्यम् · सांनाय्ये तु (व Cod.) प्रधानस्य स्रुतिः पशावुपसर्जनभूतस्योदकस्येति तेन द्रव्यान्यत्वात्पुनरुच्यते Karka.